

Bp Andrzej Dziuba, *Pasterz. Kard. Józef Glemp. Dzieje życia od narodzin do roku 1981*, Wydawnictwo Stacja7: Kraków 2023, ss. 283 oraz Aneksy [recenzja].

Na rynku wydawniczym z początkiem 2023 r. pojawiła się jakże ważna i cenna publikacja poświęcona kard. Józefowi Glemptowi, prymasowi Polski, autorstwa ks. bpa prof. Andrzeja Dziuby. Otrzymałem niniejszą publikację z rąk samego Autora 26 marca br. Głosząc rekolekcje parafialne w Kutnie w Parafii św. Wawrzyńca w czasie Wielkiego Postu 2023 r., gdzie proboszczem jest ks. kan. dr Jerzy Śwędrowski, złożyliśmy ks. bp. Dziubie zapowiadaną wcześniej wizytę. A znajomość nasza z ks. bp. Dziubą sięga czasów studiów na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie na przełomie drugiego i trzeciego tysiąclecia. Tym bardziej cieszę się z tej publikacji o ks. kardynale J. Glempie. W roku 1980 r., 2 czerwca, w Parafii pw. Matki Bożej Różańcowej przyjmowałem sakrament bierzmowania z rąk ks. bpa J. Glempla, który w tym czasie był biskupem warmińskim.

Sam Autor publikacji o kard. Józefie Glempie w *Słowie wstępnym* wyjaśnia okoliczności powstania dzieła. Pisze tak: „[...] w dniu 23 stycznia 2023 roku obchodziliśmy 10. rocznicę jego śmierci. Ponad 40 lat temu, przy okazji opracowywania różnych niewielkich materiałów związanych z Kardynałem Prymasem, powstało publikowane obecnie opracowanie, którego maszynopis zaginął na tyle lat, aż odnalazł się ostatnio wśród zbiorów filatelistycznych”. W dalszej części *Słowa wstępnego* dodaje: „[...] z tekstem publikacji zapoznał się sam Prymas Polski”. Dokonał niewielkich poprawek, uzupełniwszy braki. Osobiście był przeciwny wydaniu drukiem tamtej publikacji. Jak zaznaczył Autor dzieła, prymas Polski kard. Glemp oznajmił: „Jeszcze nie, poczekaj”.

Dzieło na swój druk czekało cztery dekady. Osobą, która przez lata towarzyszyła prymasowi Polski, był jego osobisty sekretarz, ks. prof. Andrzej F. Dziuba. Nikt inny nie poznał tak dobrze prymasa Polski kard. Glempla, jak on.

Publikacja obejmuje lata 1929–1981. Rok 1929 to rok narodzin prymasa Polski Józefa Glempla na ziemi kujawskiej. Data końcowa to rok zakończenia posługi w diecezji warmińskiej i objęcie posługi w archidiecezji warszawsko-gnieźnieńskiej oraz prymasa Polski. Rok ogromnych zmian społeczno-politycznych w Polsce. Od kilku lat na Stolicy Piotrowej zasiadał Jan Paweł II, Polak, który swą ojczyznę odwiedził w 1979 r. W roku 1980 powstał NSZZ „Solidarność”, który w swych szeregach skupiał około 10 mln członków. W ojczyźnie Jana Pawła II dokonywały się ogromne zmiany. Z końcem maja 1981 r. odszedł do wieczności Prymas Tysiąclecia kard. Stefan Wyszyński, a 13 maja tegoż roku dokonano zamachu na Jana Pawła II. W tak trudnym czasie kard. Józef Glemp obejmował posługę prymasowską w Polsce. A po objęciu posługi pasterskiej w Warszawie i Gnieźnie, kilka miesięcy później, musiał zmierzyć się z juntą wojskową tow. Wojciecha Jaruzelskiego, który pod osłoną nocy wprowadził stan wojenny w Polsce.

Autor swą publikację podzielił na pięć części. Pierwsza obejmuje lata 1929–1950. Okres dzieciństwa, które spędził w domu rodzinnym, czas okupacji niemieckiej w czasie II wojny światowej, a także okres powojenny. Bardzo ważny okres w życiu każdego człowieka. Czas zdobywania wiedzy w szkole podstawowej i w szkole średniej. Autor publikacji pokazuje cały kontekst wzrastania młodego Glempa w domu rodzinnym. Ojca robotnika i matkę, która całym sercem oddana była swej rodzinie. Nie zabrakło także wspomnienia o ważnym miejscu, do którego pielgrzymowała rodzina Glempów, a mianowicie o Gietrzwałdzie, gdzie miały miejsce objawienia Matki Bożej w 1877 r.

Druga część jest poświęcona studiom Józefa Glempa. Obejmuje lata 1950–1967. Okres siedemnastu lat. Po ukończeniu szkoły średniej w Inowrocławiu młody Glemp planował studia polonistyczne. Jednak stało się inaczej. Autor publikacji porównuje drogę ku kapłaństwu Glempa do drogi Karola Wojtyły. „Obecny papież Jan Paweł II także przed wstąpieniem do seminarium podjął studia polonistyczne, ale idąc za głosem powołania Bożego, przerwał je i wstąpił jeszcze w czasie wojny do tajnego Metropolitalnego Seminarium Duchownego istniejącego wówczas w Krakowie”. Biskup Dziuba konkluduje: „[...] czyżby Bóg powtarzał te same metody swego działania?”. W tej części dowiadujemy się także o trudnych czasach dla Kościoła i młodych duchownych, którzy nie mogli rozpocząć posługi duszpasterskiej w parafiach. Władze komunistyczne nie wyrażały zgody na pracę młodych księży. Tak też było w przypadku ks. Glempa. Dowiadujemy się o studiach specjalistycznych ks. Glempa w Rzymie. Będąc w Wiecznym Mieście, był świadkiem odbywającego się Soboru Watykańskiego II. Po obronie doktoratu powrócił do archidiecezji gnieźnieńskiej, w której pracował do 1 grudnia 1967 r.

W części trzeciej Autor przybliży nam posługę ks. Glempa w Sekretariacie Prymasa Polski w latach 1967–1979. Po przybyciu do Warszawy stał się najbliższym współpracownikiem prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego. Wszedł w „[...] centrum życia Kościoła w naszej Ojczyźnie” – pisze ks. bp Dziuba. Był naocznym świadkiem posługi duszpasterskiej Prymasa Tysiąclecia. Uczył się Kościoła w wymiarze lokalnym i globalnym. Często towarzyszył prymasowi Wyszyńskiemu w podróżach po Polsce i Europie. Jako kapelan Glemp uczestniczył wraz z prymasem Wyszyńskim w audiencjach u Ojca Świętego Pawła VI, co wnikliwie przedstawia Autor publikacji, który opisuje także zamiłowanie ks. Glempa do historii. Podsumowując jego pracę w Sekretariacie Prymasa Polski, Autor publikacji przywołał krótką wypowiedź ks. Glempa po ogłoszeniu nominacji na arcybiskupa Gniezna i Warszawy. Ks. bp Glemp mówił m. in.: „[...] pamiętam ważne momenty w życiu Kościoła i życiu Narodu, w których miałem szczęście być przy boku Księdza Prymasa”.

Kolejna część, czwarta, poświęcona jest czasom rządów ks. bpa J. Glempa w diecezji warmińskiej w latach 1979–1981. Dość szczegółowo Autor opisał przyjęcie sakry biskupiej przez ks. prał. J. Glempa w Gnieźnie 21 kwietnia 1979 r. Wielką wartość w tym rozdziale mają cytowane fragmenty wypowiedzi ks. bpa Glempa do wiernych i duchowieństwa diecezji warmińskiej przy różnych okazjach. Autor przypomniał także trudny problem kościołów poewangelickich, których na terenie diecezji warmińskiej w czasie rządów ks. bpa Glempa było sporo. Wiele z nich stało pustych, wspólnoty luterańskie opustoszały, a wierni Kościoła rzymskokatolickiego przejmowali je pod osłoną nocy, bez zgody władz Kościoła rzymskokatolickiego, lu-

terańskiego i władz administracyjnych. Rodziło to napięcia i lokalne konflikty. Ks. bp A. Dziuba zaznacza, że „[...] biskup Glemp starał się podchodzić do tego problemu w płaszczyźnie miłości i prawa, widząc w tych obiektach bogactwo godne ocalenia i wykorzystania w dziele ewangelizacji wypływającej ze wspólnego bogactwa chrztu świętego”. Determinacja duchowieństwa katolickiego i wiernych ocaliła wiele świątyń ewangelickich przed zniszczeniem. Autor przywołał także działalność Warmińskiego Wydawnictwa Diecezjalnego, które odegrało ważną rolę w dziele ewangelizacji po II wojnie światowej. Ponadto dowiadujemy się o zwołaniu synodu diecezjalnego, działalności Klubu Inteligencji Katolickiej czy zainicjowaniu uroczystości ku czci św. Wojciecha.

Piątą część ks. bp Dziuba zatytułował *Prymas Poloniae* (1981–). Dość dokładnie opisuje 25. rocznicę święceń kapłańskich ks. bpa Glempa, śmierć Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego i przyjęcie nowej nominacji. „W południe 7 lipca 1981 roku Ojciec święty Jan Paweł II (Radio Watykańskie około godz. dwunastej) ogłosił na Watykanie ks. biskupa Józefa Glempa ordynariusza warmińskiego następcą zmarłego kard. Wyszyńskiego na stolicach arcybiskupich w Gnieźnie i w Warszawie oraz Prymasem Polski”. Był to czas intensywnej posługi nowo mianowanego prymasa Polski, czas bardzo trudny, zmian społecznych i politycznych, o których pisze ks. bp A. Dziuba.

Publikacja ubogacona jest cennym aneksem. Opublikowano bullę nominacyjną na biskupa warmińskiego (tłumaczenie) i wiele innych dokumentów, takich jak liczne przemówienia ks. bpa J. Glempa, list Ojca Świętego Jana Pawła II do narodu polskiego w związku z mianowaniem biskupa Józefa Glempa prymasem Polski i następcą Stefana Kardynała Wyszyńskiego oraz liczne listy i kazania wygłaszane do wiernych i duchowieństwa.

Publikacja ks. bpa prof. A. Dziuby poświęcona ks. kard. Józefowi Glemptowi stanowi bardzo ważny wkład w najnowszą historię Polski i Kościoła. Jest tym cenniejszym dokumentem, że bardzo często posługę ks. kard. J. Glempa Autor przedstawia w bardzo szerokim kontekście historycznym. Obejmuje zarówno dzieciństwo, młodość i okres studiów, jak i przyjęcie godności biskupa warmińskiego, a także arcybiskupa w Gnieźnie i w Warszawie oraz przyjęcie godności prymasa Polski.

Ks. dr hab. Krzysztof Bielawny

Wyższe Seminarium Duchowne w Elblągu

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5599-6376>